

Telegraful Roman

Abonamentul:

Pe un an 32 coroane.

Pe șase luni 16 cor., — Pe trei luni 8 cor.

Corespondențe

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», Strada
Măcelarilor Nr. 45. — Seriozii nefrancate se refuză. —
Articole nepublicate nu se înapoiază.

Pretul inserțiunilor, după învoială

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Ro-
man», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 45.

Salutul celor mici

scris de **Andrei Bârsan** și declamat cu sentiment
și pricepere surprizătoare de copilă Veruca Bohățel
în fața viteazului general **Moșoiu** în piața Sibiului.

Bine-ați venit pe-a noastre plăiuri
Ostășii ai mândrii Români
Până la noi sosit-a veste
De-a voastră dalbe vitejii.

Purtați de dragostea de țară
De glasul săngelui chemeți,
Ca vulturii, în sbor trecut-ați
Inalte piscuri de Carpați!

Dar piedeci mari v'au stat în cale,
Pornit-au valuri de nevoi,
Și mulți, ah mulți din sirul vostru
Murit-au moarte de eroi.

Ci nu v'a spăimântat năvala
De grele oștii impăratesti,
Voi le-ați oprit cu pieptul vostru
Pe la Oituz și Mărăști.

Si-acum când iară una suntem,
Aci ce ne simțim Români
Noi vă ieşim cu drag în cale
Cu fala 'n piept, cu flori în mâni.

Un singur glas ne împreună
Pe toti ai Daciei moșteni:
Trăiască România Mare!
Trăiască bravii ei oșteni!

Starea noastră culturală

Treapta de cultură la care a ajuns un anumit popor, se poate judeca din multe puncte de vedere. Unii judecă starea culturală din multimea publicațiunilor de tot felul, ce se apără într-un anumit timp. — E greșit însă a lăua de bază bunăoară presa și publicațiunile periodice, care însă pot ajuta într-un chip foarte fecund la sporirea bunului intelectual și moral, adecă cultural al unui popor; o iconă clără însă la nici un caz nu se pot da, căci reprezentă doar cele mai multe dintre ele anumite scopuri de propagandă, anumite grupări, de cele mai multe ori politice. Tot așa și produsele literare, desigur un criteriu cu mult mai obiectiv și just, ne pot arăta gradul de cultură cel mult a unei părți minime din popor: a publicului cititor.

Geniale! Sunt sănție dumnezește prea adesea înțeleștele de contemporani. Poate cel mai genial popor al lumii, Italienii, stau față de celelalte popoare mari la un nivel cultural nu tocmai superior. Tot ei au relativ și cele mai multe școale superioare; prin urmare nici geniile, nici universitățile și academii, nici chiar numărul școalor secundare, cari de cele mai multe ori ajută, dacă sănț prea numeroase, la sporirea unui număr prea mare de proletari intelectuali, nu ne pot lămuiri într'un chip fidel despre starea culturală a respectivului popor.

Și dacă am lăua pe rând toate instituțiile culturale și le-am analiza vom acha, că aproape toate favorizează numai mai mulți sau mai puțin răspândirea în cercuri mai largi sau mai restrâns, unele într-un chip mai norocoș, altele mai puțin a culturii, dar ele însăși prin felul lor de a munci, prin produsele sau prin numărul lor nu ne pot încredea despre starea culturală a unui popor. Ba ce e chiar mai mult, unele dintre ele susțin unei critici juste, desigur intemeiate și sporite în numele culturii, sănț aici cu drept cuvânt instituții foarte păgubitoare, anticulturale: bunăoară cinematografe și în general aproape tot ce e și intemeiat și condus de evrei. Tot ce acest popor a făcut pentru alții, adecă în primul rând cultura dată de reprezentanții lui altora, au fost mijloace de desorientare și coruptere morale, au fost vître pururea arzănde dă folcul destării sociale.

Și când vorbim despre imbunătățirea și ridicarea la o treaptă cât mai înaltă culturală a poporului nostru de pretutindeni, chiar dela început să ne ridicăm cu toții glasul și să cerem tuturor: grijiți să nu ne ajungă evrei în presă; grijiți, să nu ne scrie, nici măcar să nu ne împărească evrei ga-ze și reviste, cărți și muzică, grijiți să nu ne facă ei teatre și localuri de petrecere, păzite și de localurile și societatea lor, căci sănț venin, cari nar- coticează și adorm, fără să te mai

trezestă. — Si să grijim mai mult de căt de orce să nu ajungă în școală. Această instituție o vrem pe viitor excludivă a noastră, ca în zbutiumările ce vor urma, să ne fie razum puternic de apărare și înaintare.

Si acum, precum vedem toate acestea în loc să ne lămureasă, mai mult ne abăt; ba unele chiar ne întunecă chipul clar ce am dorit să-l avem înaintea ochilor despre cultura poporului. Ne rămâne să ne adresăm nu instituțiilor și așezămintelor, ci unui fapt de o valoare necontestată până azi de nimenea. — Căci sănț cei ce sănț căi și scrie, căci sănț anal-fabeti? tăta criteriul, semnul după care putem cunoaște gradul de cultură al unui popor. — Nu voi aduce date statistice, e de prisos. În această privință, durere, ne cunoaștem prea bine și fără date statistice. Știi căi și scrie? — Nu și tu va fi răspunsul la majoritatea poporului nostru. — În privință aceasta sănțem unul dintre popoare din urmă ale Europei: numărul analfabetilor la noi e mai mare ca al studiorilor de carte; și ce e și mai dureros, așa și în toate provin- cile locuite de Români.

Iată un fapt, care atunci când e vorba de învățământ și de organizația lui pe toată linia, va trebui să ne lămureasă tot mai mult ca un fir roșu tras cu lîngă de foc îmbătrătat: Analfabetismul și combaterea lui la Români. — Iar când vorbim de analfabetism, îl putem lărgi puțințel noastră, cum de fapt în viață practică așa și e. Căci analfabet e și numai cel ce nu sănț căi și scrie, ci și acela care pus în slujba unei instituții nu-si poate îndeplini datorină, căci nu se privesc. Avem analfabeti nu numai în materie de căi și scrieri, ci sănț analfabetici în orice fel de materie. — Si când zicem combaterea analfabetismului înțelegem combaterea lui nu numai într'o anumită materie, ci combaterea lui pe toată linia. — Iar instituția cea mai chemată să combată analfabetismul, e școala și slujitorii ei: învățătorii și profesorii noștri.

S. Oprean.

Batalionul „Avram Iancu” în Sibiu

Aseară la orele 10½ au intrat în gara Sibiului vitejii nepoți ai Craiuilui munjorii apuseni, **Avram Iancu**. Sunt toți Români ardeleni, adevărați eroi ai neamului, cari au înțeles și au ascultat cheamă și poruncă sfântă a săngelui. Disprejuritor de moarte, au buruit toate stăvile ridicate cu rafinare diavoleasca de urgișii opresori, și aujuns pe pământul sfânt al României libere să însurăt în falnică și gloriașă armată a marelui Rege Ferdinand, dând viață renumiului „Regimentul Avram Iancu”.

Ei au fost aceia cari în luptele dela Focșani, Mărăști și Mărășești au izbit cu cumpălită mânie în cetele teutone bagând grozăză nemai pomenită în trufului general Makensen, care aruncă desnaște dăduiți cu puterea mitralierelor, divizii peste divizii în prăpastie săpată de viațea românească. Acești pui de lei, cari cu trupurile lor au oprit roata sorii și au vrăjit norocul răsboiu lui pe seamă neamurilor luminate, luptătoare pentru dreptate și libertate, au sosit în Sibiu, său intors cu aureola de izbăvitori în Ardealul nostru.

La gara i-a primit **Generalul Moșoiu** cel mai viteaz fiu al Ardealului, cu statul său major; seful apărării și siguranței publice distinsul politician Dr. St. C. Pop, cu mare suță, Legiuinea română, reuniunea meseriașilor români în frunte cu președintul V. Tordășanu, și imens public. Corul meseriașilor a cântat „Imnul Regal”, „Deșteaptă-te române”.

Din București

Omul vândut dușmanilor, fostul director general al postelor, Verzea, prinși și condamnat la moarte își va primi zilele acestea pedeapsa: glonțul.

Tot trădătorii și oamenii vânduți vrăjămislor, vor fi pedepsiți potrivit gravității păcatelor lor. — Se fac zilnic arestări senzaționale, asupra căroră vom reveni la timpul său.

Generalul francez D' Esperet a fost zilele trecute în București, unde a luat contact cu factorii de guvernare.

Armata ceho-slovacă

Cum se prezintă armata ceho-slovacă?

Ea este în adevară o unire de frați, în scop de a inființa o mare idee națională. Fiecare soldat trebuie să se supună poruncilor date spre binele țării.

Să crede cineva că ofițerii și soldații armatei ceho-slovace trag lejeri însemnă? Nu este asta. Fiecare ofițer primește, pe lângă plata normală, pe zi două coroane adăus de scumpele. Soldații se plătesc pe zi cu 1 (una) coroană; caporolul 1:50; sergentul 2 coroane; sergeant-majorul 2:50 cor. Adăos de scumpele, pentru fiecare, erau două coroane.

Disciplina este desăvârșită. Salutarea nu este obligatorie.

Ceho-slovacia, cu armata lor bine disciplinată și modestă în pretenții bănești, are negreșit să iasă biruitoră din luptele cu asupriorii.

Slovaci și politica maghiară

Declaratiile unui slovac

Fostul deputat în camera ungarii, din Milán Hodja, într-o con vorbe avizată cînd aceasta cu un ziarist a făcut cîteva declarări, care se potrivesc în multe puncte și cu stările românești, în raportul lor cu politica de maghiarizare.

In resumăt, din Milán Hodja (ce care maghiarii vorau să-l alemenucesc cu postul de președinte al republicei slovacă) spune următoarele:

La sfîrșitul veacului al 18-lea preotul Bernolák de Pressburg a ridicat dialectul slovac de Nagyszombat la gradul de limbă literară. Sub înăurarea acesta s-a produs oarecare literatură, în deosebi religioasă. Această incepere s'a stănsit cu totul pe anii 30 al veacului trecut.

Există cîteva deosebiri între dialectul slovac și limbă literară ceho-slovacă, dar mai mult în afecție.

Pe la anii 40 s'a deosebită de nouă cîstea reformei limbii slovacă. Conducătorii de atunci ai slovacilor aveau nădejde, că dacă poporul slovac se desface de cehi și de moravi, — în cea ce privește cultivarea limbii și literaturii sale, formându-se cultura individuală, — statul ungar îl va sprînji să ajungă o națiune politică deosebită. Acțiunea literară și culturală a obâldit rezultate, s'a produs în adevară o slăbire a legăturilor cu cehii și moravii, și dialectul slovacesc mijlociu din (Turoz și Zolyom) a devenit limbă literară a poporului nostru. Însă, năzuințele noastre politice, unguri nu le-au sprînji nici de cat.

Când în Ungaria s'a porât și mai mulți politici maghiarizatori, la slovacii a prins de nou putere direcția cehă. Aceasta a fost susținută cu multă putere chiar din partea lui Bach. După căderea absolutismului, slovacii au avut multă încredere, că ceea ce n'a izbutit în anii patruzeci — recunoașterea de națiune politică a poporului slovac, — se va realiza acum. Camera din 1861 a și primit în principiu egală îndrepătre a națiunilor din Ungaria; ca reuniunea culturală Slovenska Matija a sancționat dialectul slovac de limbă literară. Atunci a urmat epoca de aur a literaturii slovacă și cu scriitorii Staković, Božta, Kalniciak, Kral și soții lor.

După 1867, legea de naționalitatea primă după care s'a deosebită mare neîncercere; iar politica inaugurată a maghiarizării a convins slovacimea, că dacă se desface de cehi, este amenințată de catastrofă atât din punct de vedere cultural, cât și național.

Governu maghiar n-a închis trei găzini sub cuvânt de pasvalism, n-a desființat societatea Matija, iar Coloman Tiszla a declarat față parlamentului, că

cum există națiune slovacă, și dacă ar vrea să existe, trebuie sărbătorită. Huban, care a fost unul din Intemeietorii limbii literare slovacești, a scris erașii în limba ceho-slovacă. Limbă literară slovacăca a rămas în general numai în literatura populară.

Slovaci au început să peregrineze la cehi, căutând vechiile izvoare de cultură. Înăurarea cehilor creștează în proporție cu acțiunea de maghiarizare.

La sfârșitul anilor 90 direcția ceho-slovacă își stabilise programul. Tinerimea slovacăca de atunci încoace se duce în Boemia și Moravia la scoala secundară și superioară, mulți răni acolo, ba chiar și instituție de agricultură și de industrie în Boemia și Moravia sănătatea de slovac...

Acesta sunt mărturisirile lui Milan Hodja despre rezultatele încercărilor de desnaționalizare în slovacime.

Slovaci au dat adăugații pe Kosuth, sărbii au dat pe Petőfi, români pe Huniade; — ear maghiari și-au manifestat recunoștința prin legile scrise, atențând la viața națională și culturală a nemaghiarilor. Rodul acestei politice se culege astăzi.

Experimentele de maghiarizare încrețătoare îndată ce poporale prigoneau mai mult au comunitate de stat cu maghiari. Aitfel nu.

Zile mari

Ardeneli la București — Jertfele nemului — Martiri.

Ziarul bucureștean *Universal* primă astăzi scrie:

„În cîsul întâu când au păsit la noi ilustrii și libăli osașii ardeleni, trăim cesașuri și zile neute.

Mai eră frâu nostru din Basarabia și apoi cel din Bucovina atunci să ne venă în ajutor. În cîsul următor, într-o criză de a se așpi la Patria mamă, era acum tău mijii Ardelenilor au venit să incunună operămeșă a umurii și înăpătură visul nutrit de veacuri de marii nostri premergători, desăvârsid-o de astădată trăinii și pentru vecile sub domnia vrednicului nostru Rege, Ferdinand I.

Se poate ca un număr să trăiască zile mari?

Se poate ca în cîsile astea să nu ne simjum întraga flină cuprinzătoare de o bucurie de nelinchipuit, care ne-ar face să credem că ne agățăm sub influența unui viu nesfășiat fară dovezile ce ne vin la tată pus, că într-adevăr trăim zile astene de ferice, că suntem pătrâni la revărsarea lor astăzi prin înregul neam românesc?

De la un capăt pâna la celalăt al ţării resuñă astăzi strigător de ferice ce ne copleșește, și toți ochii românilor stau aținuți cu dragoște spre aceia care au primite noi ca martori vii ai desăvârșirii operei unirii tuturor țărilor românești într-un mănuști mandru și glorios.

Iubul nostru suveran în discursul său roșu mai era la palat din adâncul său patriotism cald, nă-arată că acest fapt al unui trebuie să se fie cu săt mai scump și că zămisit din jertfele unui neam întrug.

Si cu drept cuvânt, în zilele de mărăști națională, se cuvine să ne îndreptăm gândul spre aceia care au pus pătră fundamențală la temelia desvoltării noastre naționale. Spre marele nostru rege, care a închinat comorile mintej și sufletului său pentru această operă, spre grăjoiasă și nobilă noastră regină, care a sângerat din durerile acestui neam și care le-a alinat cu vorba și cu ţapă; spre omenii noștri de stat, cari cu mintea lor agerau apărătorii neamului și care au pătruns nevoia jefelor ce trebuiau să le facem ca să avem dreptul să curgem roadele de astăzi spre cîteva milioane de aliași care au înțelemt cu destul de bine cînd a venit la ţara asta, care avea să reverse unpră României bucuria zilelor mari ce le trăim; în fine spre dragii și sângeli cărora s'a plămădit înăpătură României mari.

Trăim zile mari și toți martirii Ardeleani, caruți au plătit cu chinuri nesupărată de înăpătură id-adebului nostru național, trebuie să trebucă de bucurie. În morimile lor și sufletele acestor aleși plătesc negreșit deasupra noastră în zilele astăzi de ferice,

Fie ca păilda lor să nu slujească să prețuim și să cuvină roadele ce le cureau legături umanșii lor, și bucuria din noi să intunceze înțelepciunea ce trebuie să se călăuzească în cîsile mari de astăzi.

Aviz și apel

Aduc la cunoștința obștiei românești și în special colegilor prof. de căntări, doctori și de conuști și dotor învățători, că din încreșterea Resorțului de organizare a Consiliului dirigent român am pus sub tipar o serie de *câtece naționale alese*, aranjate pentru cor mixt de bărbăți și pentru 2 voci, în broșuri separate, care vor fi în timpul cel mai scurt.

Totalăză rog de invățători și pe toți acești, cari cunosc cîteva naționale de caracter popular de origine mai veche, dar cu deosebire *plăsmile în zilele de premenire suferătoare* prin care trecum acum (text și melodie), să binevăscă a mele comunități pentru a putea și eventual utiliza și pentru următoare, ce voi publica mai târziu. *Timotei Popovici*, profesor de matematică la seminarul Andreian, Sibiu, str. Cîzăndie 7.

Știrile zilei

Recepționi oîclose la nouul comandant militar român. Cum afiin din izvor autorizat, *mâine Vineri în 14/27 i. e. într-o săptămână* va fi înlocuită de generalul maior *Antoniu Gheorghe* din cînd a intrat în locul lui *Ioan Mocășanu* datat *al trupelor române* în *Traian Moșoiu* și în locul lui *generalul de divizie* *Ionel Popovici*, *vizițorul oficial* ale autorităților bisericesti și civile, ale consiliilor naționale precum și ale reuniunilor și corporațiunilor din loc, între orele 11-12 vor fi primite autorităților bisericesti și consiliilor naționale, însă de la 12-1, oficiile civile, reuniunile și corporațiunile.

Revîsta nouă. Anunț cu multă plăcere apărîa primul revîste literare românești în Ardeal, după lungul răsob, care a întrerupt frâu unatelor condecor de publicații înzisă pentru idealurile românești. Noul organ poartă numele de *Crai Nou*, revista bilunară, redactată de *Teodor Moșoiu*. Primul număr a apărut la Roman. Revista se tipărește acum la *Sibiu* în Tipografia Arhidiecezană.

Pentru membrii Consiliului național din orașul și comitatul Sibiu. Reuniunile lor de la Consiliul, ca *zile de sedință* este în fiecare săptămână *joi* la ora 5 p. m. *Președintul Consiliului.*

Răsobul în cifre. Ziarul *Daily Express* arată puterea armatelor din răsobul universal în cifre ce urmăză, și, adică: au avut soldați:

Anglia	8 000 000
Franta	10 000 000
Rusia	3 500 000
America	2 000 000
Belgia	500 000
România	500 000
Sârbia	500 000
Grecia	300 000

La olală: 31,800,000
Germania 12,000,000
Austro-Ungaria 6,000,000
Turcia 1,000,000
Bulgaria 500,000

La olală: 19,500,000
Sau luptat cu totul: 51,300,000 de oameni.
Pierderi:

Imperiul britanic 2,900,000
Franța 4,000,000
Rusia 5,000,000

Italia 1,500,000
Belgia 350,000
România 200,000
Sârbia 200,000

Germania 6,960,000
Austro-Ungaria 4,500,000
Turcia 750,000
Bulgaria 200,000

Sau cu totul: 20,560,000 de oameni.
Cheltuielile se socotesc cu aproape

36 miliarde lire sterlina, (sau 900 milioane de lei).

Apel de prietenie. Academia maghiară din Budapesta a publicat un apel adresat academilor străini, rugându-le să vină în ajutorul înregătoriei teritoriale a Ungariei. Cifra apelului academic îi face impresionant un articol sovînist din Pesti Hirlaz.

In memoria iubitorilor răposaști. Nemănăștă doamna *Laura Aron*, vîndăvă preoteasă, cu prilejul sărbătorii marilor mucenici Nicolae și Nicolae Aron, lost paroh și a fiului său Dr. Nicolae Aron, post medic, sumă de 20 cor. la *„Fondul jubilar Nicolae Cristea pentru monumentul bărbătorilor biserinieri pentru cauzele meseriașilor”*. Pentru primos aduce sicrere mulțimea: *Vic. Tordășană*, președintul Reuniunii sodalilor români din Sibiu.

Mereu trenurilor în Sibiu. Valabil din 10 Decembrie.

Patrat spe:

1. Făgăraș, în zile fară soi 8,47 l. a.
2. Copsă mică, zlinic, la 6/20 l. a. și 4,02 d. a.
3. Vințu roșu, în zile cu soi 8,00 l. a.
4. Turnu roșu, zile cu soi 12,24 d. a.
5. Cîzăndie, în zile cu soi 5,23 dim.
6. Agnita, Lun, Miere, Vin. 7,40 „

Sosescs dela:

1. Făgăraș, în zile cu soi 12,23 l. a.
2. Copsă mică, zlinic, la 11/35 l. a. și 10,05 seara
3. Vințu roșu, zile cu soi 7,37 „
4. Turnu roșu, zile cu soi 5,57 „
5. Cîzăndie, zile cu soi 7. dim.
6. Agnita, Marti, Joi, Sâmbătă 7. seara

Velika Sârbia

Așa se cheamă o broșură scrisă de înșulțat candidat de avocat Dr. R. Moș, din Sibiu, mare porină să înghită ca un molah înțintu la poporarea curat românească: *Bânatul românesc*.

Chiar și după *deșevărul unguresc* adică pe temeiul datelor statistice ungurești, Bânatul trebuie să aparțină României mari, doar România sună în număr de 592.052 (după datele noastre bisericile 737.273) iar Sârbii nu jecătă (275.615). În valea Timocului, în Sârbia veche, trăiesc 250.000 Români, espusi totală desnaționalizări. Să acum să se mai jerifească neseicate comori sufletești și materiale românești și nărușani slav?

„Sârbii după doi ani de lenevoie pe insula Korbi sub Arcadale-Achileonul, au uitat că atunci cand Ententei toată îl erau în pierdere, nu Voiesc Sârbă (armata sârbă) ci dorobanțul dela Vasili și tunuri de focani au rupt coroana lui Wilhelm.”

Teatru în Sibiu

Cinematograful Orășenesc. Piața Hermann. Directoră: D-na M. Scholtess.

Vineri și Sâmbătă: Omul electric, dramă detectivă în 5 acte.

Duminică și Luni: Familia blestemată, mare dramă în 5 acte.

In fiecare seară se dau frumoase spectacole.

Zilnic cele mai interesante programe.

Incepînt la: ora 6/1, seara.

Cinematograf Apollo. Strada Schevis. Directoră: Dna Elena Toth.

Sâmbătă: Soarte lai Conrad Hart dramă în 4 acte.

Duminică și Luni: Drama studențescă în 5 acte.

Mărți și Miercuri: Dr. Oar el Mama, film Nordisk.

Incepînt la: ora 7 seara.

Cărți și reviste Calendarul Arhidiecezană. A ieșit de sub tipar.

Cuprinde, ca și cel din anul trecut, lucruri interesante de cîști și îndrumări de folos: Povestiri din cele mai frumoase, istoricare, anecdotice, glume, versuri.

Este impodobit cu patru chipuri ale bărbătorilor noștri răposaști în vremea răsobului.

De vînzare la *Librăria Arhidiecezană* în Sibiu. Pretul: 2 cor. 50 fileri (să port 20 fil.) Ediția cu *sematism costă 4 corone* (să port 20 fil.) Este astăzi cel mai căutat calendar românesc.